

CENTRUL JUDEȚEAN DE EXCELENȚĂ MEHEDINȚI

ANUL ȘCOLAR 2024-2025

DISCIPLINA LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

CENTRUL JUDEȚEAN DE EXCELENȚĂ MH	
INTRARE Nr	345/9
IEȘIRE	
ZIUA 29	LUNA 08 ANUL 2024

PROGRAMA DE PREGĂTIRE A COPIILOR ȘI A TINERILOR CAPABILI DE PERFORMANȚE ÎNALTE

Profesor propunător: dr. Mihaela-Adelina Chisăr-Viziru

DROBETA-TURNU SEVERIN

AUGUST, 2024

PREAMBUL¹

CENTRELE DE EXCELENȚĂ funcționează ca unități conexe ale Ministerului Educației și Cercetării, cu personalitate juridică, fiind coordonate metodologic de către inspectoratele școlare județene/ISMB.

Reamintim că fost aprobat, prin ordin de ministru, Regulamentul de organizare și funcționare a centrelor județene de excelență/Centrului Municipiului București de Excelență. În conformitate cu prevederile acestui document, centrele de excelență elaborează și aplică strategii și politici pentru selecția, pregătirea, susținerea, motivarea copiilor și a tinerilor capabili de performanțe. În același timp, acestea organizează, coordonează metodologic, monitorizează și evaluează, după caz, la nivel județean/al municipiului București, un set de șapte activități și servicii educaționale:

- 1) elaborarea strategiilor de identificare și de selecție a copiilor și tinerilor capabili de performanțe în vederea constituirii unor grupe de performanță pe discipline, arii curriculare sau domenii științifice, artistice și tehnice, inclusiv pentru elevii care învață în limbile minorităților naționale;
- 2) inițierea acțiunilor de identificare și promovare a copiilor și tinerilor capabili de performanțe;
- 3) asigurarea, anual, a constituirii, funcționării și pregătirii grupelor de excelență;
- 4) elaborarea și asigurarea implementării unor programe de parteneriat cu diverse instituții din țară și străinătate, cu organizații neguvernamentale, cu comunitatea locală, în scopul îmbunătățirii condițiilor și resurselor necesare educării diferențiate a copiilor și tinerilor capabili de performanțe;
- 5) dezvoltarea programelor proprii de cercetare didactică și organizarea conferințelor care au ca temă activitățile specifice centrului de excelență;
- 6) organizarea, anual, a taberelor naționale de pregătire a copiilor și tinerilor capabili de performanțe, pe discipline;
- 7) poate organiza activitatea de pregătire a loturilor olimpice județene/al municipiului București.

Selecția copiilor și tinerilor capabili de performanțe se face prin realizarea și utilizarea următoarelor procedee și instrumente: profiluri psihocomportamentale, desemnări făcute de profesori și/sau de grupul de prieteni, studii de caz, chestionare, teste psihologice de aptitudini școlare, individuale și colective, teste de inteligență, teste de creativitate, teste de aptitudini speciale, analiza activității școlare, teste de evaluare a nivelului cognitiv la disciplina la care doresc să participe la pregătire, interviuri.

Pregătirea copiilor și tinerilor capabili de performanțe se organizează în grupe de excelență, pe ani de studiu și pe discipline. Programele de pregătire a copiilor și tinerilor capabili de performanțe sunt publice.

Activitatea de pregătire a copiilor și tinerilor capabili de performanțe se poate desfășura și în filiale ale centrului de excelență care au dotarea adecvată. Într-o filială se pot desfășura activități la una sau mai multe discipline. De asemenea, activitatea de pregătire a copiilor și tinerilor capabili de performanțe se poate desfășura și on-line. Numărul orelor/săptămână se împarte, după caz, între teorie și practică.

GIMNAZIU

Programa școlară pentru disciplina Limba și literatura română – notă de prezentare²

Programa școlară pentru disciplina Limba și literatura română reprezintă oferta curriculară pentru clasele a V-a – a VIII-a. Conform *Planului-cadru de învățământ*, aprobat prin OMENCS nr. 3590/05.04.2016, limba și literatura română are alocate 4 ore pe săptămână.

Concepția acestei programe are în vedere următoarele documente:

- *Documentul de fundamentare a noului plan-cadru pentru gimnaziu (2016)*
- *Recomandarea Parlamentului European vizând competențele-cheie (Key Competences for Lifelong Learning — a European Reference Framework, Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 December 2006 , în Official Journal of the EU, 30 dec. 2006*
- *Cadrul european pentru studiul literaturii în învățământul secundar (LiFT-2 - Literary Framework for Teachers)*
- *Portofoliul european al limbilor (The European Language Portfolio)*

Programa de Limba și literatura română respectă prevederea articolului 2 (3) din *Legea nr. 1/5 ianuarie 2011, Legea educației naționale, cu modificările și completările ulterioare: Idealul educațional al școlii românești constă în dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome și în asumarea unui sistem de valori care sunt necesare pentru împlinirea și dezvoltarea personală.*

Disciplina Limba și literatura română vizează construirea profilului absolventului de gimnaziu, *având ca obiectiv atingerea unui nivel intermediar de deținere a competențelor-cheie*; acesta se poziționează logic în continuarea profilului de formare al absolventului de clasa a IV-a și deschide perspectiva către profilul de formare al absolventului de clasa a X-a.

Competențele-cheie formate la disciplina Limba și literatura română în gimnaziu, în principal, sunt:

- *comunicarea în limba maternă;*
- *sensibilizare și exprimare culturală.*

Formarea competenței de comunicare în limba maternă (română) în gimnaziu este un proces axat pe desfășurarea de activități didactice adecvate particularităților de vârstă, conform profilului absolventului de gimnaziu, după cum urmează:

²Anexa nr. 2 la ordinul ministrului educației naționale nr. 3393 / 28.02.2017, MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE, *Programa școlară pentru disciplina LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ*, Clasele a V-a – a VIII-a, București, 2017.

- *căutarea, colectarea, procesarea de informații și receptarea de opinii, idei, sentimente într-o varietate de mesaje ascultate/texte citite;*
- *exprimarea unor informații, opinii, idei, sentimente, în mesaje orale sau scrise, prin adaptarea la situația de comunicare;*
- *participarea la interacțiuni verbale în diverse contexte școlare și extrașcolare, în cadrul unui dialog proactiv.*

Formarea competenței-cheie *sensibilizare și exprimare culturală* respectă particularitățile de vârstă ale elevului de gimnaziu, sprijinindu-l în procesul complex de a înțelege rolul identității culturale și lingvistice pentru dezvoltarea personală armonioasă, adecvată contextului social. Activitățile specifice destinate să formeze această competență se regăsesc explicit formulate în profilul absolventului de gimnaziu. Acestea sunt:

- *aprecierea unor elemente definitorii ale contextului cultural local și ale patrimoniului național și universal;*
- *realizarea de lucrări creative folosind diverse medii, inclusiv digitale, în contexte școlare și extra-școlare;*
- *participarea la proiecte și evenimente culturale organizate în contexte formale sau nonformale.*

Limba și literatura română este o disciplină complexă, care cuprinde, în manieră integrată, trei componente:

- componenta lingvistică, aparținând științelor limbii, care asigură uzul corect, conștient și eficient al limbii;
- componenta interrelațională, aparținând științelor comunicării, care favorizează inserția socială a individului;
- componenta estetică și culturală, aparținând literaturii, ca artă a cuvântului, care asigură dezvoltarea complexă a personalității umane.

Componenta lingvistică este fundamentul dezvoltării competenței de comunicare, favorizând înțelegerea relației dintre uz și normă și conștientizarea importanței codului lingvistic în procesul de comunicare. În gimnaziu, învățarea corectă și dirijată a normei limbii române literare exercită un rol reglator asupra corectitudinii exprimării, raportând la norma limbii române standard achizițiile lingvistice ale elevilor din perioada anterioară de școlaritate. Limba este instrumentul principal de organizare a gândirii logice, având astfel implicații majore în asigurarea accesului elevului la cunoaștere și, implicit, a succesului școlar la toate disciplinele de studiu. Comunicarea lingvistică în limba maternă este esențială în definirea mediului familial și afectiv, dând sens existenței socioculturale a fiecărui individ și susținând conștiința identitară.

Componenta interrelațională este complementară competenței lingvistice și pune accentul, în principal, pe elementele de retorică în comunicarea orală, în corelare directă cu adecvarea

comportamentului comunicativ la context. Prin valorificarea acestei componente, disciplina limba și literatura română asigură conștientizarea de către elev a faptului că orice act de comunicare se bazează pe punerea în comun a informațiilor, cu efect asupra experienței cognitive și socioculturale individuale. În egală măsură, această componentă aduce în atenție respectarea normelor comportamentale care contribuie la o inserție socială adecvată, asigurând dezvoltarea competenței de *a învăța să înveți*, esențială pentru *învățarea pe toată durata vieții*.

Componenta estetică și culturală vizează dezvoltarea dimensiunii afective a personalității elevului, prin descoperirea și înțelegerea rolului modelator al contextului cultural local, național și universal în procesul dezvoltării personale. Studiul literaturii române în relație cu literatura străină, la nivelul gimnaziului, respectă particularitățile de vârstă și interesele de lectură ale elevilor și propune o abordare pragmatică, vizând dezvoltarea și stimularea creativității, a libertății de receptare și a plăcerii lecturii, cu scopul de a înțelege valorile universale și importanța raportării la acestea, în procesul desăvârșirii unei personalități autonome.

Programa se subordonează noii paradigme educaționale și vizează:

- *adecvarea la arhetipul sociocultural național coroborat cu cel universal;*
- *deschiderea transdisciplinară pentru atingerea finalităților educaționale, reflectate în profilul absolventului de gimnaziu;*
- *corelarea cu programele pentru limba și literatura maternă din România și din alte țări.*

DOMENII DE CONȚINUT:

COMUNICARE ORALĂ, LECTURĂ, REDACTARE, ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII, ELEMENTE DE INTERCULTURALITATE

TEME GENERALE: clasa a V-a: *EU ȘI UNIVERSUL MEU FAMILIAR*; clasa a VI-a: *EU ȘI LUMEA DIN JURUL MEU*; clasa a VII-a: *ORIZONTURILE LUMII ȘI ALE CUNOAȘTERII*; clasa a VIII-a: *REFLECȚII ASUPRA LUMII*

TEME PROPUSE

1. *Cuvântul: formă și sens. Rolul contextului în crearea sensului*
2. *Câmp lexical. Familie lexicală. Sinonime. Antonime. Omonime. Polisemie*
3. *Text narativ. Moduri de expunere. Narator. Autor*
4. *Rezumatul. Etapele scrierii*
5. *Elemente de interculturalitate*
6. *Elemente de comunicare*
7. *Semnele de punctuație*
8. *Diftong. Triftong. Hiat. Despărțirea în silabe*
9. *Verbul. Posibilități combinatorii. Construcții sintactice*
10. *Predicatul*
11. *Textul argumentative. Argumentare și persuasiune. Apelul la argumente raționale (fapte, exemple, dovezi), apelul la patos (emoția), apelul la etos (valori morale). Forța enunțurilor în argumentare (fapte, opinii, mărturii, concepții personale, idei preconcepute). Structura textului argumentativ*
12. *Stil: naturalețe, eufonie, varietate, originalitate, concizie, varietate. Structuri textuale: secvențe de tip narativ, explicativ, descriptiv, dialogat Integrarea părților*
13. *Versificație: rima, strofa, măsura versurilor, ritmul*
14. *Strategii de comprehensiune: reprezentări mentale, integrarea informațiilor textului în propriul univers cognitiv și afectiv*
15. *Strategii de interpretare: interpretarea limbajului figurat*
16. *Interese și atitudini față de lectură*
17. *Substantivul. Posibilități combinatorii*
18. *Pronumele. Posibilități combinatorii*
19. *Adjectivul. Posibilități combinatorii*
20. *Textul liric. Exprimarea emoțiilor și a sentimentelor*
21. *Textul descriptiv literar – în proză, în versuri*
22. *Textele multimodale*
23. *Părți de vorbire neflexibile. Posibilități combinatorii*
24. *Stil: naturalețe, eufonie, varietate, originalitate, concizie, varietate. Structuri textuale: secvențe de tip narativ, explicativ, descriptiv, dialogat. Integrarea părților*

25. *Strategii de comprehensiune: reflecții asupra limbajului și a structurii textelor literare.*
26. *Strategii de comprehensiune: compararea a două sau mai multe texte sub aspectul conținutului și al structurii*
27. *Fraza. Subordonarea prin conjuncții subordonatoare, prin pronume și adverbe relative. Norme de punctuație*
28. *Realizări propoziționale ale unor funcții sintactice*
29. *Variație stilistică: Limbă vorbită. Limbă scrisă*
30. *Limba română în Europa; comunitatea lingvistică a vorbitorilor de limbă română de pretutindeni*
31. *Valori ale culturii populare în spațiul românesc*
32. *Valori culturale românești în lume*
33. *Scriitori contemporani. Literatură contemporană*

LICEU

SCRISOARE METODOLOGICĂ PRIVIND APLICAREA CURRICULUMULUI ȘCOLAR DE CLASA A X-A ÎN ANUL ȘCOLAR 2022-2023 – EXTRAS

La finalul anului școlar 2020-2021 a absolvit clasa a VIII-a generația de elevi care a beneficiat de un nou curriculum național pentru învățământul primar (elaborat în anul 2013) și pentru învățământul gimnazial (elaborat în 2017)¹. Demersurile de elaborare a noului curriculum nu au continuat la nivelul învățământului liceal, pentru acest nivel de învățământ rămânând în uz programele școlare din anul 2009. Pentru a veni în sprijinul profesorilor de liceu, în vara anului 2021 au fost elaborate Reperete metodologice pentru aplicarea curriculumului la clasa a IX-a în anul școlar 2021-2022, având rolul de a contracara posibile discontinuități între achizițiile învățării la finalul ciclului gimnazial și cele proiectate pentru clasa a IX-a.

Ca stat membru UE, România își armonizează sistemul de educație în cadrul comunitar prin adoptarea recomandărilor promovate la nivel european. Astfel, documentul de politici Reperete pentru proiectarea, actualizarea și evaluarea Curriculumului național. Cadrul de referință

al curriculumului național (aprobat prin OME nr. 3239/2021) definește un profil de formare al absolventului de liceu, care este elaborat pe baza prevederilor din Recomandarea Consiliului privind competențele cheie din perspectiva învățării pe parcursul întregii vieți.

Competențele-cheie reprezintă seturi structurate de cunoștințe, abilități și atitudini dobândite prin învățare, care sunt relevante pentru o viață împlinită, de succes în societatea cunoașterii. Competențele-cheie reprezintă culturale de care au nevoie tinerii în societatea cunoașterii. Acestea sunt următoarele: - competență de literație; - competență de multilingvism; - competență matematică și competență în științe, tehnologie și inginerie; - competență digitală; - competență personală, socială și de a învăța să înveți; - competență civică; - competență antreprenorială; - competență de sensibilizare și exprimare culturală.

În cadrul profilului de formare, aceste competențe cheie au fost specificate prin descriptori care detaliază achizițiile urmărite, în progresie de la un nivel de școlaritate la altul. Competențele-cheie se dezvoltă și se aplică într-o varietate de contexte și de combinații. Acestea se interconectează și se întrepătrund, prin aceea că elemente componente ale unei competențe-cheie sprijină învățarea elementelor altor competențe. De asemenea, competențele-cheie dobândite în școală în cadrul diverselor discipline de studiu sau dobândite în afara școlii constituie achiziții pe baza cărora se formează competențele disciplinare. Astfel, învățarea disciplinelor de studiu depășește granițele academice tradiționale și deschide un orizont mai larg de cunoaștere, cu transferuri reale între spațiul clasei și viața de fiecare zi.

Disciplina limba și literatura română conduce la dezvoltarea competențelor-cheie. Competențele-cheie dezvoltate în gimnaziu, la disciplina limba și literatura română, în principal, sunt:

- comunicarea în limba maternă;
- sensibilizare și exprimare culturală.

TEME PROPUSE

1. *Norma literară, variante libere, registre stilistice, variante ortoepice, variante ortografice, variante morfologice*
2. *Limba standard, limbaj literar, limbaj colocvial, limbaj popular, limbaj regional, limbaj arhaic; argou, jargon; - expresivitatea în limbajul comun și în limbajul poetic; - valori*

stilistice ale unor categorii morfosintactice

3. *Sensul corect al cuvintelor (în special al neologismelor); - elemente care înlesnesc sau perturbă receptarea (canalul, codul, contextul); - mesaje din domeniul audiovizualului; - citirea graficelor, a schemelor sau a tabelelor sinoptice, a altor documente specifice domeniilor cunoașterii*
4. *Stilurile funcționale adecvate situației de comunicare*
5. *Viziunea despre lume, despre condiția umană sau despre artă reflectate în texte literare, nonliterare sau în alte arte*
6. *Particularități ale construcției subiectului în textele literare*
7. *Fundamente ale culturii române*
8. *Perioada veche – repere istorice și literare*
9. *Momente ale evoluției prozei*
10. *Formule narative*
11. *Curente culturale/literare în secolele XVII-XVIII*
12. *Diversitate tematică, stilistică și de viziune în opera marilor clasici*
13. *Curente literare în secolul al XIX-lea*
14. *Prelungiri ale romantismului și ale clasicismului*
15. *Orientări tematice în romanul interbelic*
16. *Modele epice în romanul interbelic*
17. *Structuri și tehnici argumentative în texte literare și nonliterare, scrise sau orale - logica și coerența textului*
18. *Literatură și alte arte: conexiuni*
19. *Interpretări și judecăți de valoare exprimate în critica și în istoria literară, în cronici de spectacol*
20. *Scriitori contemporani. Literatură contemporană*

N.B. Temele propuse au caracter orientativ și vor fi adaptate activităților de învățare în funcție de specificul fiecărei grupe de elevi capabili de performanțe.

BIBLIOGRAFIE

*** Programa școlară pentru disciplina limba și literatura română, clasele V – VIII, aprobată prin ordinul ministrului educației naționale nr. 3393 / 28.02.2017.

*** Programa școlară pentru limba și literatura română, clasa a IX-a, ciclul inferior al liceului, aprobată prin ordin al ministrului educației, cercetării și inovării nr. 5099/ 09.09.2009, București, 2009.

***REPERE METODOLOGICE PENTRU APLICAREA CURRICULUMULUI la CLASA A IX-A în anul școlar 2021-2022 LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ - învățământ liceal și profesional -, București, 2021.

***REPERE METODOLOGICE PENTRU APLICAREA CURRICULUMULUI la CLASA A X-A în anul școlar 2022-2023 LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ - învățământ liceal și profesional -, București, 2022.

Pamfil, Alina, *Didactica literaturii. Reorientări*, Editura Art, București, 2016.

Sâmihăian, Florentina, *O didactică a limbii și literaturii române*, Editura Art, București, 2014.